

матер. Першої наук.-практ. конф., Острого, 19 червня 2013 року / [відп. ред. О. С. Батіщева; перекл. Ольга Батіщева] – Острого : ГО “Центр демократичного лідерства”, 2013. – С. 219-221.

5. Карнаух А. Громадянська освіта як засіб формування політичної культури молоді. Український центр політичного менеджменту [електронний ресурс] / А. Карнаух. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=79&c=1905>

6. Кобелева Т. И. Формирование гражданской позиции учащихся старших классов средствами социального проектирования : автореф. дисс. на соискание степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / Т. И. Кобелева. – Самара, 2006. – 24 с.

7. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – 23 квітня.

8. Романів Т. Засади формування активної громадянської позиції молоді / Т. Романів // Молодіжна політика: проблеми та перспективи : зб. матер. VI міжнар. наук.-практ. конф., 15-16 травня 2009 р., Дрогобич / [наук. ред. С. А. Щудло]. – Дрогобич : ДДПУ, 2009. – С. 92 – 94.

Анотація

У статті на основі аналізу системи громадянської освіти в зарубіжному та вітчизняному досвіді виокремлено спільне в завданнях формування громадянської ідентичності особистості засобами навчально-виховної діяльності освітніх закладів, визначено напрямки та обґрунтовано педагогічні умови формування громадянської позиції старшокласників в умовах загальноосвітнього закладу освіти.

Ключові слова: громадянська позиція, система громадянської освіти, соціальна активність старшокласників, підходи в організації громадянського виховання, формування громадянської позиції учнів.

Аннотация

В статье на основе анализа системы гражданского образования в зарубежном и отечественном опыте выделены общее в задачах формирования гражданской идентичности личности средствами учебно-воспитательной деятельности образовательных учреждений, определены направления и обоснованы педагогические условия формирования гражданской позиции старшеклассников в условиях общеобразовательного учреждения.

Ключевые слова: гражданская позиция, система гражданского образования, социальная активность старшеклассников, подходы в организации гражданского воспитания, формирование гражданской позиции учащихся.

Summary

In the article there have been defined common in problems of formation of civil identity of personality by means of educational activities of educational institutions. Directions and pedagogical conditions of formation of civil position of students in educational institutions have been considered.

Key words: citizenship, civil society, social activity of senior pupils, approaches to the organization of civil education, formation of civil position of the students.

УДК 378.147.33

Т. В. Волкова,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ У ГАЛУЗІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО АНАЛІЗУ РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ І РИНКУ ПРАЦІ У ПРОЦЕСІ ДИПЛОМНОГО ПРОЕКТУВАННЯ

Сучасні тенденції розвитку професійної освіти безпосередньо пов'язані з тими вимогами, що висувуються нині до фахівця. Концепцією Державної програми розвитку освіти України визначено, що основна мета професійної освіти полягає в підготовці висококваліфікованого фахівця відповідного рівня і профілю, компетентного, ерудованого,

відповідального, соціально й професійно мобільного, орієнтованого в суміжних галузях діяльності, такого, що вільно володіє професією за фахом, економічними і правовими знаннями, основами наукової організації праці й культури виробництва, здібного до ефективної роботи за фахом на рівні світових стандартів, технічної та соціальної творчості, самовдосконалення, готового до постійного професійного зростання, до роботи за різних форм організації праці й виробництва в умовах конкуренції.

Адекватність вищої освіти, як зазначається в Резюме Всесвітньої декларації про вищу освіту, варто оцінювати з точки зору відповідності практичній діяльності навчальних закладів очікуванням суспільства [1]. Особливої уваги потребує підготовка інженерно-педагогічних працівників для системи професійної освіти, оскільки ринок праці, що інтенсивно формується, вимагає підвищення ефективності підготовки робітників різних галузей. Підготовка компетентних інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій ускладнюється тим, що впродовж усього періоду навчання студенти інженерно-педагогічних спеціальностей одержують специфічні знання, які базуються на інтеграції психолого-педагогічного і комп'ютерного компонентів у підготовці фахівців. За такої підготовки педагогічні та технічні знання у світогляді майбутнього магістра набувають цілісної системи знань та умінь. *Гіпотеза дослідження* полягає в тому, що якість формування в майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій **інформаційно-аналітичної** складової професійної компетентності підвищиться, якщо цілі, зміст, методи і засоби підготовки розробити на основі моделі компетентності.

Аналіз досліджень і публікацій. У Бердянському державному педагогічному університеті спільно з науковцями Української інженерно-педагогічної академії розробляються теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій, що відображено в працях науковців С. Артюха, А. Ашерова, І. Богданова, Т. Бондаренко, Н. Брюханової, Л. Горбатюк, В. Жигір, О. Коваленко, М. Лазарева, Н. Кравченко, М. Кудінова, М. Павленка, О. Сосницького, В. Хоменка, С. Хоменко, Г. Чуприни та ін.

Важливе значення для нашого наукового пошуку мають праці вітчизняних учених, присвячені проблемі підготовки фахівців, здатних до взаємодії ринку освітніх послуг і ринку, Л. Антошкіної, Л. Білоусової, Т. Десятова, П. Захарченка, Ю. Зінковського, О. Камінецького, Н. Ничкало, В. Супруна, М. Солдатенка, Л. Сушенцевої, О. Щербак та ін.

Методологічну та теоретичну основу дослідження складають теорії формування особистості інженера-педагога (С. Артюх, С. Батишев, В. Безрукова, Р. Горбатюк, І. Каньковський, В. Косирев, Т. Лазарева, А. Маленко, О. Меньяйленко, В. Сидоренко, Б. Соколов, А. Тарасюк, Л. Тархан та ін.); філософські і методологічні засади інформатизації освіти (В. Биков, Л. Білоусова, А. Верлань, Б. Гершунський, С. Григор'єв, В. Гриценко, В. Гріншун, Р. Гуревич, А. Гуржій, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, М. Кадем'я, Л. Карташова, К. Колін, В. Лапінський, Н. Морзе, В. Осадчий, Ю. Рамський, А. Ракітов, І. Роберт, С. Семеріков, Ю. Триус,

А. Урсул та ін.); теорії змісту навчання (В. Беспалько, І. Богданов, І. Козловська, В. Краєвський, В. Ледньов, М. Скаткін та ін.); теорії систем і системний аналіз (В. Афанасьєв, В. Беспалько, І. Глауберг, В. Глушков, Г. Єльнікова, М. Згуровський, Т. Гаврилова, Ю. Машбиць, І. Новік, Н. Панкратова, А. Шевченко, Е. Юдін та ін.); діяльнісний підхід до навчання (Г. Атанов, П. Гальперін, А. Леонтєв, Н. Тализіна, В. Шадриков та ін.); теорія самоактуалізації особистості (Г. Костюк, А. Маслоу, К. Роджерс, С. Рубінштейн та ін.); праці з теорії й методики навчання інформатики у ВНЗ (Я. Ваграменко, К. Колос, О. Кузнецов, В. Лаптев, М. Лапчик, Н. Пак, І. Семакін, О. Смолянінова, О. Спирін, Є. Хеннер, М. Швецький та ін.); дослідження з психології мислення (П. Гальперін, А. Леонтєв, С. Рубінштейн, Г. Щедровицький та ін.); компетентнісний підхід до навчання (А. Андрєєв, В. Байденко, С. Бешенков, І. Васильєв, О. Гура, І. Зимня, А. Маркова, О. Овчарук, О. Ракітіна, В. Свистун, Ю. Татур, А. Хуторський, В. Ягулов та ін.), наукові засади підготовки фахівців із захисту інформації (І. Горбенко, Г. Маклаков, В. Хорошко).

Водночас системне вивчення проблеми формування інформаційно-аналітичної складової професійної компетентності майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій науковцями не здійснювалося, що й зумовило вибір теми нашої публікації.

Мета статті полягає в розкритті *підходу* до дипломного проектування майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій на основі аналізу соціально-економічного розвитку регіону у сфері освіти для подальшого застосування набутих знань і практичних навичок інформаційно-аналітичної діяльності в закладах ПТО України.

Акалемік В. Глушков зазначав, що здібності людини до переробки інформації є обмеженими, тому автоматизовані системи управління є тим новим інструментом, який у тісній взаємодії з інструментами організаційного й економічного характеру може допомогти подолати інформаційний бар'єр – сумарну складність задач управління [2]. Професійна підготовка майбутнього педагога, на думку професора Н. Морзе, має враховувати діяльнісну модель педагога і будуватися на основі аналізу основних видів його професійної діяльності та основних функцій педагога в закладі освіти: *інформаційно-орієнтаційна, проектувальна, аналітична, мобілізаційна, трансляційна, діагностично-оцінювальна* діяльності; за умов ступеневої освіти магістр освіти має бути підготовлений до виконання посадових обов'язків заступника директора з питань використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [3]. За висновками професора Ю. Зінковського, важливим актуальним завданням системи ПТО є підготовка нових наукоємних робітничих кадрів, що потребує територіального структурування закладів освіти, а також їхніх навчальних закладів за регіональною, економічною ознакою та доцільністю [4]. Одним із підходів забезпечення високої якості освітніх послуг у державі є *принцип випереджувального планування* для визначення суворої відповідності попиту на ринку освітніх послуг їхній пропозиції [5].

За результатами наукових праць, освітні послуги безпосередньо пов'язані з ринком праці через систему освітніх потреб, які є факторами

потенційного попиту. Важливими інформаційно-аналітичними уміннями майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій є визначення відповідності параметрів функціонування ринку освітніх послуг потребам ринку праці та прогностичне моделювання регіональної професійної освіти регіону [6–8].

Методика аналізу регіонального розвитку в дипломному проекті може бути виконана за певним алгоритмом. Для аналізу використовуються показники, подані в щорічних статистичних збірниках (див. рекомендовану літературу).

1. Аналіз соціально-економічного розвитку регіону (табл. 1).

Висновок. Упродовж 2009–2015 рр. соціально-економічний розвиток Запорізького регіону в цілому демонстрував тенденції, притаманні українській економіці. Нарощування обсягів валового регіонального продукту свідчить про розширене суспільне відтворення, однак темпи його росту є нижчими, ніж в Україні. Динаміка результатів промислового та сільськогосподарського виробництва, з одного боку, підкреслює індустріально-аграрний статус регіону, а з іншого – демонструє дію стримуючих факторів економічної динаміки у 2015 році. До таких факторів можна віднести, зокрема, значний рівень інфляції, поданий індексами споживчих цін, та нестабільність інвестиційного процесу, подана інвестиціями в основний капітал. Темпи приросту доходів населення та середньомісячної реальної заробітної плати закладають матеріальну основу соціального розвитку та показують певні досягнення регіону порівняно з загальноукраїнськими показниками. Однією з причин формування подібної ситуації є нижчий порівно з Україною в цілому рівень безробіття.

Таблиця 1

Соціально-економічні показники регіону

Показники розвитку		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ВВП в цінах попереднього року	Україна	85,2	104,1	105,2	103			
	Запорізька область	78,9	103,2	102,3	101,2			
Продукція промисловості	Україна	78,1	111,0	107,6	98,6			
	Запорізька область	69,3	107,8	106,3	97,8			
Продукція сільського господарства	Україна	98,2	98,5	119,9	94,9			
	Запорізька область	88,1	102,1	114,3	80,4			
Доходи Населення	Україна	105,8	123,1	113,6	115,2			
	Запорізька область	103,9	123,7	113,9	112,7			
Індекс споживчих Цін	Україна	115,9	109,4	108,0	99,7			
	Запорізька область	116,2	110,3	108,2	99,2			
Середньомісячна реальна заробітна плата	Україна	90,8	110,2	108,7	114,9			
	Запорізька область	87,4	110,2	110,0	112,5			
Інвестиції в основний капітал	Україна	58,5	99,4	122,4				
	Запорізька область	56,5	162,2	73,0				

2. Аналіз демографічних процесів (розподіл населених пунктів регіону за економічними зонами (табл. 2), загальна чисельність населення регіону і розподіл населення за віковими групами (табл. 3), коефіцієнт народжуваності (табл. 4).

Таблиця 2

Розподіл населених пунктів регіону за економічними зонами

№ з/п	Регіон	Місто	СМТ	Село
1.	Запорізька область			
2.	Дніпропетровська область			
3.	Донецька область			
4.	Херсонська область			
5.	Україна			

Висновок. В останні роки виявляється тенденція переміщення сільського населення до міста, що спричинено погіршенням умов сільського життя, знищенням медичного обслуговування населення, скороченням робочих місць, зменшенням перспектив професійного зростання молоді, відсутністю закладів професійної освіти. Варто зауважити, що актуальним є питання розробки схеми вдосконалення системи професійної освіти і перепрофілювання навчальних закладів з урахуванням реальних соціально-економічних умов і демографічних прогнозів.

Таблиця 3

Розподіл населення регіону за 2005 – 2015 рр. за віковими групами, тис. осіб

№ з/п	Регіон	2005				2006				...				2014				2015			
		1-	16-	26	Σ				Σ				Σ				Σ				Σ
1.	Запорізька область				Σ				Σ				Σ				Σ				Σ
2.	Україна				Σ				Σ				Σ				Σ				Σ

Висновок. Увіковому співвідношенні населення регіону більш молоде, ніж населення України. Середній вік особи складає ___ років, що на ___ років більше середнього віку громадянина по Україні.

Таблиця 4

Коефіцієнт народжуваності населення, %

№ з/п	Регіон	2005	2006	...	2014	2015
1	Запорізька область					
2	Україна					

Висновок. Коефіцієнт народжуваності має тенденцію до зниження. Потрібна комплексна робота за багатьма напрямками, щоб виправити таку ситуацію.

3. Аналіз динаміки міграційних процесів (міграційні втрати населення (табл. 5).

Таблиця 5

Міграційні втрати населення регіону, тис. осіб

№ з/п	Регіон	2005	2006	...	2014	2015
1	Запорізька область					
2	Україна					

Висновок. За останні 10 років міграційні втрати населення регіону склали понад ___ тис. осіб, природний приріст населення за ці роки не

перекрив міграційних втрат, у результаті чого чисельність області зменшилася на ___ тис. осіб, або на ___%.

4. Аналіз тенденцій у сферах зайнятості та безробіття населення (табл. 6–8).

Таблиця 6

		Зайнятість населення регіону за галузями, тис. осіб																	
№ з/п	Регіон	2005			2006			...			2014			2015					
		промисловість	сільське господ.	транспорт і зв'язок	будівництво	сфера послуг													
1	Запорізька область																		
2	Україна																		

Висновки: 1) позитивною тенденцією в сфері зайнятості населення України є постійне підвищення рівня зайнятості, водночас, цей показник для України залишається на більш низкому рівні порівняно з економічно розвинутими країнами. Зокрема в країнах Єврозони цей показник дорівнює 65,3% у 2005 р., у США – 70,8%, у Великій Британії – 72,2%; отже, незайнятість населення залишається гострою соціальною проблемою; 2) серед випусників ПТНЗ України, зареєстрованих на службі зайнятості як безробітних, 40% – кваліфіковані робітники з інструментом, 20% – працівники сфери торгівлі та побутових послуг, 18% – оператори та складальники устаткування і машин; 3) при визначенні регіональних диспропорцій на ринку праці з'ясовано, що у 2013 р. в Україні на 452 вакансії електрогазозварювальників претендувало 3 безробітні цієї професії, тоді як у Запорізькій області 70 безробітних цієї професії сподіваються обійняти 5 вакансій.

Таблиця 7

		Розподіл підприємств регіону за галузями																	
№ з/п	Регіон	2005			2006			...			2014			2015					
		промисловість	сільське господ.	транспорт і зв'язок	будівництво	сфера послуг													
	Запорізька область																		
	Україна																		

Висновки: 1) скорочується кількість працівників, зайнятих у виробничій сфері при одночасному збільшенні їхньої кількості у сфері послуг, що свідчить про формування основ зайнятості, притаманній ринковій економіці; 2) сфера послуг залишається найбільш перспективною з точки зору створення нових робочих місць; 3) продовжує збільшуватися кількість працівників підприємств і організацій, що здійснюють інформаційно-обчислювальне обслуговування, операції з нерухомим майном, загальну комерційну діяльність забезпечення ринку.

Таблиця 8

Розвиток зв'язку в Україні (на основі таблиці 10.34. Доходи підприємств від надання послуг пошти та зв'язку населенню, у фактичних цінах з урахуванням ПДВ)

№ з/п	Вид зв'язку	2007	2008	...	2012	2013
		<i>млн. грн.</i>				
1	Комп'ютерний	472	953		2925	3285
2	з нього надання послуг Інтернет	468	942		2920	3275

Висновки: 1) розвиток засобів комунікацій для сфери освіти регіону дозволить успішно реалізувати плани з відкритої освіти; 2) саме для нашого регіону цей напрям може дати можливість реально ліквідувати недолік інформаційного забезпечення освіти у зв'язку з віддаленістю населених пунктів, навчальних закладів системи професійної освіти 3) на сьогодні регіон знаходиться на початковому етапі входження до мережі Інтернет, не сформовані поняття мережевої культури, інформаційної безпеки, захисту дітей в Інтернеті, уміння опрацювати величезні обсяги інформаційних ресурсів. Система професійної освіти має адекватного реагувати й відповідно враховувати ці проблемні питання в організації навчально-виховного процесу, схемах управління закладу.

Загальні висновки. Проведений аналіз тенденцій і стану розвитку галузей економіки регіону надає дані, необхідні для використання в прогностичному плануванні перспективного напрямку розвитку системи професійної освіти на основі результатів інформаційно-аналітичної діяльності визначення попиту/пропозиції в регіональному розрізі.

Рекомендована література для студентів: 1. *Економічна активність населення – 2014: Статистичний збірник.* – К., 2013. – 125 с. 2. *Статистичний щорічник Запорізької області за 2015 р.* / Головне управління статистики у Запорізькій області. – Запоріжжя, 2015. – 150 с. 3. *Статистичний щорічник України.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk/druk/>. 4. *Україна у цифрах у 2014 році / Державна служба статистики України.* – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk>.

ЛІТЕРАТУРА

1. Высшее образование в XXI веке : подходы и практические меры / Всемирная конференция по высшему образованию, ЮНЕСКО, Париж, 5–9 окт. 1998 г.
2. Глушков В.М. Основы безбумажной информатики / В. М. Глушков. – М. : Наука, Гл. ред. физ.-мат. лит., 1987. – 552 с.
3. Морзе Н. В. / Методика навчання інформатики. Ч. I. Загальна методика навчання інформатики : метод. посіб. для вчителів загальноосвіт. навч. закл. / Н. В. Морзе. – К. : Навчальна книга, 2003. – 254 с.
4. Зінковський Ю. Професійно-технічна освіта крізь призму соціальних трансформацій / Ю. Зінковський. – Проф.-техн. освіта. – 2010. – №4. – С. 5–6.
5. Камінецький Я. Г. Управління підготовкою кваліфікованих робітників та фахівців у регіоні: організаційно-педагогічні та економічні засади: монографія / ра ред. Я.Г. Камінецького. – Львів, 2004. – 384 с.
6. Волкова Т. В. Актуальність формування інформаційно-аналітичної компетентності в сфері захисту інформації в майбутніх інженерів-педагогів / Т.В. Волкова / Вісник Луганського нац. ун-ту імені Тараса Шевченка: пед. науки. – 2012. – № 21 (256). – С. 151–157.
7. Волкова Т. В. Методичні підходи до формування інформаційно-аналітичного середовища управлінської діяльності ППНЗ / Т. В. Волкова. – Проф.-техн. освіта. – 2010. – № 2. – С. 18– 21.
8. Волкова Т. В. Проблеми підвищення рівня інформаційно-аналітичної складової професійної діяльності педагога професійної освіти / Т. В. Волкова/ Новітні комп'ютерні технології: матеріали VIII Міжнарод. наук.-техн. конф. (14–17 верес. 2010 р., Київ-Севастополь). – К. : Мін.-во регіон. розвитку та будівництва України. – 2010. – С. 64–65.

Анотація

На конкретних прикладах розглядається методичний підхід до дипломного проектування майбутніх інженерів-педагогів у галузі комп'ютерних технологій. Подано шаблони таблиць для результатів інформаційно-аналітичної діяльності студентів.

Ключові слова: інженерно-педагогічна освіта, інформаційно-аналітична діяльність, соціально-економічний розвиток регіону, підхід до дипломного проектування.

Аннотация

На конкретных примерах рассматривается методический подход к дипломному проектированию будущих инженеров-педагогов в области компьютерных технологий. Подано шаблони таблиц для результатов информационно-аналитической деятельности студентов.

Ключевые слова: инженерно-педагогическое образование, информационно-аналитическая деятельность, социально-экономическое развитие региона, подход к дипломному проектированию.

Summary

The methodical approach to diploma projecting of future engineers-teachers in the field of computer technology is considered in the article. There have been given tables for results of informational and analytical activity of students.

Key words: engineering-pedagogical education, information-analytical activity, socio-economic development of region, approach to graduate design.

УДК 374:793.31-053.6

О. Г. Вільхова,
аспірант
(Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка)

**ДИТЯЧА НАРОДНА ХОРЕОГРАФІЯ В ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІЗАТОРА ПОЗАКЛАСНОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ВИХОВНОЇ
РОБОТИ В УРСР**

Наукові дослідження свідчать, що молодший шкільний вік є важливим періодом формування фізичних та морально-вольових якостей дитини. У цей час відбувається зміцнення здоров'я і загартування особистості, формування правильної постави, ходи, закладається фундамент для подальшого загального розвитку організму. Одним із засобів гармонійного фізичного і морально-естетичного виховання є дитяча народна хореографія.

Виховання молодших школярів засобами народного танцювального мистецтва має свою специфіку, обумовлену анатомо-фізіологічними та психологічними особливостями дітей цього віку, а також тим, що зі вступом до школи першокласники потрапляють у нові соціальні умови, до яких треба звикнути, адаптуватися. З початком навчання значно зростає обсяг інтелектуальної праці, відчутно обмежується рухова активність учнів. При неправильній організації процесу "навчання-відпочинку" згадані зміни в житті дітей можуть негативно впливати на їх розумовий розвиток, призводити до ослаблення організму, порушення постави, зниження фізичної та інтелектуальної працездатності. Могутнім засобом для попередження цих негативних процесів учнів молодшого шкільного віку є заняття хореографією. На наш погляд, питання позакласної хореографічної діяльності дітей молодшого шкільного віку радянського періоду висвітлені недостатньо, тому обрана нами проблема є надзвичайно **актуальною** на сьогоднішній день.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що проблеми позаурочної та позашкільної діяльності знайшли своє висвітлення в роботах О. Алексійчук, І. Гришай, А. Бекирової, О. Биковської, Н. Білоусової,